

فعالیت جمعی در قالب هیئت دانش‌آموزی

امیر حسین صبوری

دخالت می‌کنند و خلاصه نظم و ساختاری در کار نیست، در اصطلاح بعضی عوام به کار هیئتی معروف شده است؛ حال آنکه معنی هیئت چیزی جز نظم و نظام و ساختار را برنمی‌تابد.

شاید اگر هیئت به معنای واقعی کلمه تشکیل و اجرا شود، چیزی جز فعالیت جمعی منظم و ساختارمند اتفاق نیفتد! از قدیم هم این‌گونه بوده است: مسئول جفت کردن کفش‌ها یک نفر است، مسئول خرید فردی دیگر، گروهی به فضا سازی مشغول می‌شوند، آن هم با مسئولیت فردی معین، آشپزخانه هیئت را یک نفر اداره می‌کند و خلاصه هر بخش هیئت مسئول مشخصی دارد که او هم پاسخگو به مسئول یا بانی اصلی هیئت است. از آنجا که هر کس با توجه به توانمندی خود در جایگاهش قرار گرفته است، حتماً امور به بهترین شکل و با نظمی مثال‌زدنی انجام می‌گیرند.

یک ضعف ساختارهای کاغذی و ماشینی، افت انگیزه در تک‌تک جایگاه‌هاست. اما در ساختار هیئت این اتفاق به ندرت می‌افتد، چرا که هر کسی با اختیار خود و براساس احساس دینی که به دستگاه اهل بیت دارد، با شوق و انگیزه درونی، مشغول انجام وظیفه خود می‌شود. پس بازدهی فعالیت هیئتی دوچندان می‌شود.

از این مقدمه طولانی که بگذریم، امروزه و در جامعه ایرانی، فردمحوری متأثر از جامعه غربی، و نبود توفیق در امور جمعی، به آفتی بزرگ تبدیل شده است. نظام‌های آموزشی پیشرو به این نتیجه رسیده‌اند که برگزاری برنامه‌های گروهی برای دانش‌آموزان، هوش اجتماعی را رشد می‌دهد و توان گروهی را در آن‌ها بالا می‌برد. لذا در آموزش و تربیت گروهی، کارهای

حتماً واژه هیئت زیاد به گوش‌تان خورده است. با شنیدن این کلمه معمولاً به یاد مجالس وعظ و روضه و دعا می‌افتیم. در «فرهنگ لغت عمید» برای هیئت این معانی ذکر شده‌اند:

۱. کیفیت، شکل، و صورت چیزی؛ حال؛ شکل؛ صورت
 ۲. عده و دسته‌ای از مردم
 ۳. نجوم؛ علمی که درباره ستارگان بحث می‌کند؛ ستاره‌شناسی.
- جمع دو معنای اول، به صورتی که معنای اصطلاحی و رایج هیئت را به ذهن متبادر کند، شاید این‌گونه باشد که هیئت عبارت است از جمع دسته‌ای از مردم به شکل و صورتی معین و مرسوم. بنابراین، هیئت به خودی خود یک اتفاق جمعی است. هر کس بگوید خودش به تنهایی هیئتی دارد و دیگرانی در آن نقشی ندارند، حرف بی‌معنایی زده است.

از طرفی و براساس معنای سوم فرهنگ عمید، هیئت از قدیم به علم ستاره‌شناسی و نجوم اطلاق می‌شده است. **ابن سینا، ابوریحان بیرونی، غیاث‌الدین جمشید کاشانی، خیام و خواجه نصیرالدین طوسی**، علاوه بر اشراف بر چندین علم تخصصی، از معروف‌ترین عالمان علم هیئت در تاریخ ایران بوده‌اند. کار ویژه منجمان، کشف ارتباطات منظم اجرام آسمانی است؛ ارتباطاتی که موجب تغییر فصل‌ها، پدیده‌های کیهانی و یافتن جهت و مسیر است. از همه مهم‌تر، کشف نظام بی‌کران و شگرف خلقت در شناخت این ارتباطات نهفته است.

متأسفانه امروزه باب شده است که کارهای دسته‌جمعی و بی‌نظم را کار هیئتی می‌نامند. اموری که مسئول و پاسخگوی معینی ندارند، هیچ‌کسی سر جای خودش نیست، همه در همه‌چیز

گوناگونی تعریف می‌کنند.

ظرفیت بسیار بزرگی که در کشور ما برای تعریف فعالیت گروهی وجود دارد، همین هیئت است. مناسبت‌های مذهبی در طول سال، تنوع در این مناسبت‌ها مانند عزا، جشن و مناجات و انگیزه‌های درونی قوی، ویژگی منحصربه‌فردی برای هیئت‌های دانش‌آموزی فراهم می‌کند.

نتیجه طبیعی برگزاری هیئت دانش‌آموزی، تقویت روحیه کار جمعی در برگزارکنندگان است. آفت‌هایی اما در کمین هستند که باید به آن‌ها توجه شود؛ از جمله:

۱ مریبان مدرسه تا جای ممکن انجام امور را به دانش‌آموزان بسپارند. گاهی دیده شده است، از ایده تا اجرا با دخالت مستقیم مربی مدرسه انجام می‌شود. این اتفاق رشدی برای دانش‌آموز به بار نمی‌آورد.

۲ توقع مخاطبان از هیئت دانش‌آموزی باید تعدیل شود. انتظاری که از هیئت بزرگ، معروف و قدیمی داریم، ربطی به هیئت دانش‌آموزی ندارد. باید اجازه دهیم بچه‌ها اشتباه کنند و خود به آن پی ببرند. چه بسا بهره معنوی در این جلسات بی‌ریا کمتر از جلسات منظم و صاحب اسم و رسم نباشد!

۳ در هیئت‌های مرسوم، هر کسی با توجه به توانمندی خود در جایگاهش قرار می‌گیرد. دانش‌آموزان اما در شرایطی قرار دارند که هنوز استعدادهاى بالفعل آن‌ها بروز نکرده است. بنابراین، تقسیم کار در آن‌ها باید به گونه‌ای بچرخد که در مناسبت‌ها، هر دانش‌آموز وظایف گوناگون را تجربه کند. این خود به شکوفا شدن استعدادهاى آن‌ها کمک می‌کند و باعث می‌شود آن دانش‌آموز هم بهتر به نقاط قوت و ضعف خود پی ببرد.

۴ طبیعی است در هر کار جمعی دانش‌آموزی، دیده شدن برای تک‌تک دانش‌آموزان مهم است. ناخودآگاه رقابت شکل می‌گیرد و این با روح هیئت ناسازگار است. هیئت و جلسه ذکر و توسل برای دور کردن انسان از نفس و پاکی دل از زنگارهاست. باید اخلاص را بالا ببرد. پس یکی از وظایف اصلی مریبان همراه، توجه به این امر است. گاهی مریبان با توجه بیشتری به عده‌ای خاص یا تشویق آن‌ها بیش از حد لیاقتشان و بی‌توجهی به زحمت سایرین، به ایجاد رقابت منفی در برنامه‌های جمعی دامن می‌زنند.

۵ هیئت دانش‌آموزی نباید خود را در رقابت با هیئت‌های بزرگ و محبوب وارد کند. این امر نه تنها از اخلاص هیئت کم می‌کند، بلکه توجه برگزارکنندگان را بیش از حد به ظواهر و فرم جلب می‌کند. به این ترتیب، دانش‌آموزان سطحی و پرتوقع بار می‌آیند و از پرداختن به تعالیم عمیق اهل بیت محروم می‌شوند.

تمامی این آفت‌ها در واقع تهدیداتی هستند که با مدیریت درست مسئولان مدرسه، به فرصت ایده‌آل تربیتی تبدیل

خواهند شد. تجربه نگارنده این سطور در مدرسه

این است که به کرات مشاهده کرده‌ام، هرگاه هیئت‌های دانش‌آموزی با توجه به جزئیات تربیتی انجام شده‌اند، جز رشد روحی، معنوی و گروهی دانش‌آموزان، نتیجه‌ای نداشته است. این اتفاق در گروه‌های سنی پایین‌تر به وضوح دیده می‌شود. جایی که انگیزه‌ها در اوج بی‌آلایشی هستند، اثر این کار جمعی با محوریت قرآن و اهل بیت (علیهم‌السلام) مانا، سریع و دقیق است. لذا لازم است برگزاری هیئت دانش‌آموزی در گروه‌های سنی پایین‌تر مورد توجه قرار بگیرد.

یکی از تجربه‌های من از این قرار است:

جمعی از دانش‌آموزان دوره متوسطه اول، در مناسبت‌های گوناگون، در مدرسه هیئت دانش‌آموزی برگزار می‌کردند. در بیشتر موارد هم سایر دانش‌آموزان مخاطب هیئت بودند. در موارد نادری هم اولیای دانش‌آموزان و عموم مردم در مراسم شرکت می‌کردند. نتیجه سه سال فعالیت مدرسه و برگزاری دانش‌آموزی مراسم مدرسه منجر شد تا دانش‌آموزان آن دوره تحصیلی، پس از ورود به دوره متوسطه دوم، یک هیئت تأسیس کردند. اعضای رسمی این هیئت لزوماً هم کلاسی‌های آن‌ها در متوسطه دوم نبودند. بلکه آن دسته از دوستانشان که برای تحصیل در مدرسه دیگری ثبت نام کردند، در کنار آن‌ها حضور داشتند.

جالب اینکه خودشان اعضای هیئت امنای را انتخاب کردند، براساس نمودار سازمانی تقسیم کار دقیق انجام دادند و با نیتی پاک و البته با همراهی مریبان مدرسه، جلسات خود را به‌طور منظم پیش بردند. ناظر بیرونی به وضوح شاهد رشد فزاینده توانمندی این گروه از دانش‌آموزان نسبت به همسالانشان بود. در واقع، علاوه بر برکاتی معنوی که در این زمانه از نان شب هم برای نوجوان واجب‌تر است، رشد فردی و گروهی این کار بسیار مهم و قابل دسترس است.

هیچ ایرادی ندارد که در هیئت دانش‌آموزی، خلاقیت در فرم داشته باشیم، بلکه مطلوب است مثلاً سخنرانی را به مباحثه تبدیل کنیم یا سخنرانی و مداحی را هم دانش‌آموزی کنیم. قرآن محور شدن هیئت‌های دانش‌آموزی هم بسیار مهم و اثربخش است.

در نهایت باید اشاره کنیم، اثربخش نهایی به هر امری خدای متعال است. پس کار برای رضای خدا ذیل پرچم قرآن و اهل بیت (علیهم‌السلام) می‌تواند بیشترین اثر را داشته باشد و اگر این کار گروهی باشد، از آنجا که دست خدا همراه جماعت است، حتماً اثربخش و مفید خواهد بود. بنابراین، برگزاری هیئت‌های دانش‌آموزی برای مدرسه‌ای با رسالت تربیتی، دیگر امری مستحب نیست، بلکه واجب است مستمر.

برگزاری برنامه‌های گروهی برای دانش‌آموزان، هوش اجتماعی را رشد می‌دهد و آن‌ها بالا می‌برد